

François Mitterrand elnök második budapesti útja – 1990. január 18–19. ^[1]

„Túlzás nélkül merem állítani, hogy a sajtóértekezleten „diplomáciai bomba” robbant. A Francia Köztársaság elnöke „Magyarország számára különösen fájdalmasnak” nevezte a nemzeti kisebbség kérdését, mivel az országot, tette hozzá, „mindkét világháború után megosztották területének kétharmadától”. Francia államfő szájából hasonló kijelentés még sohasem hangzott el. Mitterrand szavai világszerte nagy feltűnést keltettek.”

Bevezetés

1989-1990 folyamán a kelet-közép-európai országokban lezajlott átalakulások a nyugati hatalmak számára is bizonyos fokig zavaróan hatottak, hiszen nem lehetett tudni, mennyire lehet megőrizni a politikai stabilitást nem csupán a 'szocialista' országokon belül, hanem a kelet-nyugati kapcsolatokban is. A francia külpolitika irányítói számára a stabilitás és a biztonság voltak a legfontosabb tényezők, s ennek érdekében folytatták politikájukat. 1989 végére a felgyorsult események közepette egyértelműbbé vált, hogy a magyar ellenzéki vezetők közül elsősorban *Antall József*re, mint a leginkább felkészült személyre lehet építeni, vagyis a „jövő Embere” szerepre őt tartották elsősorban méltónak. (*Lásd a 2. számú dokumentumot!*)

A francia-magyar kapcsolatok javulása, s nem mellékesen az intenzív német-magyar kormányfői kapcsolatok, amelyek a magyar gazdaság pénzigényével is összefüggtek, szükségessé tették, hogy a francia vezetés ne engedje át teljesen Magyarországot a német egység érdekében is igen erőteljesen politizáló *Helmut Kohlnak*.

Nem volt tehát kétséges, hogy a megváltozott körülmények között *Mitterrand* elnök ismét Magyarországra látogat. Abban a történelmi helyzetben ugyanis, amikor még nem látta senki az út végét, egy biztos és stabil kelet-európai partner nagyon kellett a francia diplomácia számára. Európa jövőjének kérdésében ráadásul a rendszerváltozás „lázában” égő és az európai gyökereit nyíltan hangoztató Magyarország megfelelő partnernek tűnt az európai intézmények megerősítését és egy konföderatív alapon működő új Európát célul tűző mitterrandi diplomácia számára. A francia köztársasági elnököt ugyan még *Grósz Károly* miniszterelnök hívta meg magyarországi látogatásra, de ez az út már egy teljesen más nemzetközi és magyar belpolitikai körülmények között valósult meg. A magyar kormány célja *Mitterrand* elnök magyarországi látogatásával kapcsolatban elsősorban a legfelsőbb szintű párbeszéd folytatása és a franciák támogatásának biztosítása, ill. a nemzetközi helyzetre vonatkozó francia vélemények megismerése voltak. Egyúttal egyértelműen be akarták mutatni Magyarország külpolitikáját, és gazdaságilag is ki akarták használni a franciák részéről Magyarországra irányuló megmutatózó rokonszenvet.

A francia diplomácia 1990 elején a magyarországi belpolitikai helyzetet továbbra is teljesen bizonytalannak értékelte, amit a gazdasági nehézségek, vagyis eladósodottság, munkanélküliség és infláció terhelte. Azonban egyértelműen a kommunizmus visszautasításában látták azt a motívumot, ami leginkább jellemezte a politikai, társadalmi hangulatot, és már egyáltalán nem tartották kizártnak a kommunista utódpart hamarosan bekövetkező választási vereségét. Pozsgay Imre köztársasági elnökké történő megválasztása esélyét - az 1989. november 26-ai népszavazás eredményei ismeretében - egyre csökkenőnek tartották. (*Lásd az 1. számú dokumentumot!*) Magyarország nemzetközi helyzetét az év elején már egyértelműen kedvezőnek ítélték, és úgy értékelték, hogy az 1989-ben végbement politikai változások következtében a szocialista táboron belüli elszigeteltség is megszűnt. Ugyanakkor világosan látták, hogy a korábban meglévő problémákat, ill. az újonnan jelentkező anomáliákat (a romániai magyar kisebbség helyzete, a bős-nagymarosi gát miatti vita Prágával, a megerősödött rivalizálás Lengyelországgal a PHARE programban való részvétel kérdésében), de a Varsói Szerződés és a KGST jövője kérdésben is teljes volt még a bizonytalanság. A magyar diplomácia tevékenységét azonban egyértelműen pozitívnak, önállóan és sikeresnek ítélték meg.

Kádár János 1978-as franciaországi útját a francia vezetés egyértelmű fordulatnak tartotta, amely tíz éves, kiegyensúlyozott politikai együttműködés kezdetét jelezte. Mindez továbbra is alacsony színvonalú gazdasági kapcsolatokat jelentett, de kulturális téren biztató volt a fejlődés. A magyarok legnagyobb félelmének azonban azt tartották, hogy Budapest ismét leértékelődhet Varsóhoz és Bukaresthez képest. Franciaország célja elsősorban az volt, hogy Magyarország európai integrációs politikáját támogassa, és a magyarországi befektetéseket növelje (ennek aránya 1990-ben a külföldi befektetők között 10% volt), és továbbfejlessze a kulturális együttműködést. *Mitterrandot* felkészítették arra, hogy Budapesten a romániai magyar kisebbségekre vonatkozóan kérdéseket kaphat, és a Quai d'Orsay-n felhívták az elnök figyelmét arra, hogy Magyarország megkülönböztetett figyelmet szentel az erdélyi magyar kisebbség iránt, és azok helyzetét európai keretekben kívánja rendezni. A francia diplomácia e tárgyban elsősorban a kockázatokat hangsúlyozta, és elsősorban a Helsink-folyamatra épülő további tárgyalások felvetését javasolta.

A francia elnök szájából Budapesten elhangzott kijelentések, abban a felfokozott, érzelmetől sem mentes légkörben komoly politikai üzenetet hordoztak. A románok ugyan tiltakoztak, de a francia kormány érdemben nem foglalkozott ezzel. A látogatás rövid ideje ellenére francia részről sikerült olyan kapcsolatokat kiépíteni a kormányzó erőkkel és az ellenzékkel egyaránt, amit a francia nagykövetség pozitívnak értékelt. Ugyancsak nagyra értékelték azt, hogy a magyar fél Magyarország jövőjét egész Európa jövője kontextusába helyezték, ami teljes mértékben egybeesett a francia érdekekkel, és ez meglepte *Mitterrand* elnököt és kíséretét. Az összes magyar tárgyalópartner egységesnek mutatkozott abban, hogy Magyarország kitörjön a geopolitikai elszigeteltségből, rendeződjön a magyar kisebbség sorsa. Ehhez járult a Kádár-rendszer teljes elutasítása, a magyar úttörő és magányos szerep hangsúlyozása az 1956-os és az 1988-1989-es eseményekben, a változások békés jellegének hangsúlyozása.

Összességében tehát francia politika meghatározó képviselői Magyarországot egy büszke, békés, emelkedő nemzetnek látták, amely az ezeréves európaiság alapján tér vissza a demokráciába, és úgy értékelték, hogy Magyarország lehetséges partner és így biztos pont lehet a túlzottan gyorsan változó Európában. Ennek a folyamatnak az erősítését, és a germán világ mellett - elkerülve annak újbóli hegemoniáját - a francófón (latin) világ újrafelfedezését, és a megfelelő és egészséges egyensúly megtalálását a magyar politika fő céljaként értékelték.

Források

Összegző jelentés François Mitterrand magyarországi útja előtt

Külügyminisztérium	FRANCIA KÖZTÁRSASÁG
Európai Igazgatóság	Párizs, 1990. január 12.
Kelet- és Közép-Európai Aligazgatóság	

A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK ÚR LÁTOGATÁSA MAGYARORSZÁGRA

(1990. január 18-19.)

Összegző dosszié

A köztársasági elnök úr az 1982. júliusi útja után másodszor látogat Magyarországra. Formálisan ezt a látogatást az MSZMP első titkárának, Grósz úrnak 1988 novemberi látogatása alkalmával fogadták el, de valójában már egy teljesen megváltozott magyar és nemzetközi, illetve kétoldalú helyzetben valósul meg.

I. A látogatás összefüggései

A) A helyzet Magyarországon

1) Magyarország már nincs egypárti irányítás alatt, mint ahogy 1982-ben volt. Az MSZMP a reformisták (Nyers [Rezső], Pozsgay [Imre], Németh [Miklós], Horn [Gyula]) hatására átalakult, Grósz első titkár úr akarata ellenére, MSZP-vé. Az MSZMP marxista szárnya december végén tartotta kongresszusát Thürmer [Gyula] úr elnöksége alatt, és Grósz úr a Központi Bizottság tagja lett. Az MSZMP-nek jelenleg kb. 100 000 tagja van, míg az MSZP mintegy 35 000 tagot tudott magával vonzani.

A sztálinista intézményeket megváltoztatták:

- az 1949-es Alkotmány megváltoztatása és az új alkotmány kihirdetése 1989. október 23-án, amely az 1956-os forradalom emléknapja és a Magyar Köztársaság kikiáltásának dátuma.
- A párt vezető szerepének feladása és a többpártrendszer bevezetése.
- Első szabad választási kampány elkezdése 1947 óta, ez 1990. március 25-én lesz, és ha szükséges, lesz egy második forduló is április 1-én.
- Az új Parlamentet két fordulóban vegyes szavazással választják meg. (172 hely közvetlenül, 152 hely listán, 58 hely országos listán. Az új parlament fogja megválasztani a köztársasági elnököt (a közvetlen elnökválasztás lehetősége a népszavazás után már nem jelent kérdést) és a kormányfőt, és kudarc esetén megbuktathatja a kormányt, vagy annak egy-egy tagját.

2) A többpártrendszer bevezetése után (1988 február) az alábbi ellenzéki kezdeményezések alakultak.

Új pártok lehetnek:

MDF: 1987-ben alakult Pozsgay úr szervezésében, az MSZMP alapján, kb. 20 000 tagot számlál, populista irányzatot mutat, keresztény és szociáldemokrata, elnöke: Antall úr.

SZDSZ: 6500 tag, 1988 novemberében alapították, szociáldemokrata és liberális, kollektív vezetés alatt (név szerint Kis [János] és Tamás Gáspár [Miklós] urak)

FIDESZ: 1988 májusában alapítva, a szabad demokratákhoz közeli, kollektív vezetés (Deutsch [Tamás], Németh [pop up title="[Zsolt]" format="Default click" activate="click" close text="Az eredeti szövegben Zoltánnak írva."] és Rockenbauer [Zoltán] urak)

Régi pártok, feloszlatta 1948-ban:

SZDP, 1987 novemberében újra alakult, 17 000 tagot számlál, elnöke Petrasovics [Anna] asszony.

Kisgazdapárt : 1988 októberében alakult újjá, 2000 tagot számlál, elnöke Vörös [Vince] úr.

Nemzeti Kereszténydemokrata Munkáspárt, alakult 1989-ben, elnöke Mészáros úr, 45 000 tagot számlál.

Néppárt: egykori parasztpárt, elnöke Marton úr, mintegy 10 000 taggal.

Egyéb kicsi pártok.

Azt leszámítva, hogy mindannyian megegyeznek a demokratikus értékek hangoztatásában (véleménynyilvánítás szabadsága, piacgazdaság, szociális igazságosság, parlamentarizmus) és egy semleges Magyarországon hisznek, a programok nagyon képlékenyek, és eltérnek egymástól, és számos személyes vita figyelhető meg. A most alakult pártok viszont sokkal dinamikusabbak, mint a régiek. Az ellenzéki oldalon mindenki a szabad választásokban bízik, amely meghatározhatja a későbbi jövőjüket is.

3). Németh úr kormánya fordulóponthoz érkezett

A miniszterelnök lemondott az MSZP-én belüli posztjáról, mikor a költségvetés kérdésében kritikát kapott, és nyíltan hangoztatja, hogy kormánya a Parlamentnek és nem a pártnak felelős.

Politikai értelemben támogatta Nagy Imre újratemetését, megszüntette a munkásörseget, kikiáltotta az új köztársaságot, szabaddá tette a vélemény-nyilvánítást és a vallásgyakorlást.

A *Gazdaság területén* elfogadtatott egy szigorú, az állami támogatásokat korlátozó költségvetést, az árak már csaknem teljesen szabadok 1990. január 1-e óta. A vegyesvállalatokról szóló törvény lehetővé teszi, hogy a külföldi fél többséget szerezzen, és a profitot kivigye az országból. Megalapították az értéktőzsdét.

4). *Mindazonáltal az ellenzék* (név szerint az MDF, amely nagyon szorosan Pozsgay úrhoz kötődik) *minden - választások előtti - megegyezést elutasít a kormánnyal.* Úgyanis nem akar a lengyelországi Szolidaritáshoz hasonló helyzetbe kerülni, és a kommunizmus örökségével kapcsolatban alkudozni.

A lakosság eddig nem támogatta, de nem is ellenezte a kormányt. A lakosság azonban megmozdult a nemzeti kérdésekben, a magyar történelem és Nagy Imre rehabilitálása, környezetvédelem, a romániai magyar kisebbség védelme ügyében. Az elmúlt nyáron öt időközi választás volt, és november 26-án népszavazást tartottak, amelyek során a lakosság nem támogatta a hatalom képviselőit és programját. A részvétel azonban gyenge maradt (4,4 millió szavazó a 8 millióból, és a népszavazást 6000 szavazatkülönbséggel nyerték meg, és így az elnökválasztást a választások után tartják meg). *A magyarok számára a kommunizmus elutasítása - úgy tűnik - mindent megelőzően elsődlegességet élvez.* Mindazonáltal a kormány szigorításai (az alapvető élelmiszerek árának 40%-os növekedése, a terhek és bérleti díjak növekedése) alapvetően társadalmi robbanáshoz vezethetnek, amelyet az nem tudnak megfelelően kezelni.

***

Így tehát egy meglehetősen bizonytalan belpolitikai helyzetet talál a Köztársaság elnöke Magyarországon.

- Az MSZP és a kormány, minden „gesztusuk” ellenére meglehetősen bizonytalan helyzetben találhatják magukat a március 25-ei választások után.
- Az ellenzék nem egységesen vág neki a választásoknak.

A leginkább hangoztatott elképzelések az alábbiak:

- MSZP-MDF koalíció, amely meghagyja a kormányt és Pozsgay urat, és Antall úr lesz a miniszterelnök.
- Nagyon széles koalíciót felölelő kormány, amely magában foglalná az MSZP-t és a legfontosabb ellenzéki pártokat, amely így bizonytalanabb lenne, és kimaradnának olyan radikálisabb ellenzéki formációk, mint az SZDSZ és a Fidesz.

Ezek azok változatok, amelyeket Kovács [László] úr, külügyminisztériumi államtitkár, 1990. január 12-én az Európai Igazgató előtt kifejtett.

Egyáltalán nem zárhatjuk ki azonban azt a feltételezést, hogy az MSZP elveszíti a választásokat, mivel a közvélemény szemében egyet jelentenek az MSZMP-vel.

Egyre inkább érzékelhető a közeli vereség, mivel egyre több közvéleménykutatás az MSZP és az MDF, illetve Pozsgay úr népszerűségének a csökkenését mutatja.

Október végén az MSZP és az MDF a szavazatok 25%-ra számíthatott, ez az arány 20%-ra változott az MDF és 15%-ra az MSZP esetében 1990 januárjában. A Fidesz és az SZDSZ egyaránt 10%-on áll. A többi párt - közöttük az MSZMP - nem lépi túl az 5%-ot. Mit lehet várni a valaha nagy számított pártok (SZDP, Kisgazdapárt) esetében? Ami Pozsgay úr esélyeit illeti az elnöki pozícióra, ez a november 26-ai népszavazással minimálisra csökkent. Pozsgay urat valószínűleg megválasztották volna abban az esetben, ha közvetlen szavazást tartottak volna a parlamenti választások előtt. (Pozsgay urat jelenleg heves támadások érik az ún. Dunagate-ügyben tanúsított magatartása miatt).

Mindenesetre egyre növekszik Magyarországon egy erős kormány iránti igény. A nacionalista tendenciák újraéledtek, mégha azok korlátok között is vannak. A Szabaddemokratákkal szemben látens antiszemitizmus tapasztalható, mivel többségük zsidó származású (A magyarországi zsidó közösség száma kb. 100 000 fő.)

B. Nemzetközi helyzet

1. A kelet-nyugati feszültséget 1982-ben párbeszéd váltotta fel.
2. Keleten Magyarország már nincs egyedül a reformok tekintetében. Korábban Románia, NDK és Csehszlovákia keményen kritizálta Magyarországot, amely a gorbacsovi Szovjetunió mellett a reformok kezdeményezőjének számított. Ezen országok 1989 őszétől szintén a reformok útjára léptek, de a problémák nem szűntek meg.

A romániai rendszer változása megkönnyebbülést hozott Magyarországon az erdélyi magyar kisebbség helyzetére vonatkozóan (több mint másfél millióan vannak Erdélyben, és közülük harmincezeren menekültek Magyarországra). Horn úr december 29-én Bukarestbe utazott. Az új román hatóságok megszüntették az elnyomást, de a bizonytalanság megmaradt, amit Kovács külügyi államtitkár úr megerősített január 12-én az európai igazgatónak. Horn úr látogatása után Celac román külügyminiszter úrral üzenetet cseréltek arra a rémhírre vonatkozóan, hogy az erdélyi magyar városokban a román tisztviselők a forradalom alatt lincselés áldozatai lettek. Ne felejtsük el, hogy a magyarok nagyon kértek minket, hogy emlékeztessük a románokat arra, hogy magyar részről milyen nagy jelentőséget tulajdonítanak az erdélyi magyar kisebbség helyzetének a rendezésére.

Prágával a nagymarosi gát kérdése maradt vitás kérdés, Lengyelországgal pedig most már rivális helyzetben van az ország a PHARE program miatt. Németország vonatkozásában a magyarok az egyesülést támogatják. Horn úr kijelentette, hogy „addig, amíg Németország megosztott lesz, nem lehet egyesült Európáról beszélni”.

3). Egyértelmű, hogy Magyarország továbbra is a Varsói Paktumhoz tartozik: Németh miniszterelnök a Védelmi Miniszterek Bizottsága előtt novemberben kijelentette, hogy „Magyarország a paktum tagja kíván maradni, de mindent megtesz annak a modernizálása érdekében”. A Magyarországon tartózkodó 60 000 szovjet katonák kivonása már megkezdődött (10 000 katonát 1989-ben kivontak, és egy újabb 6000-es kontingens távozását jelentették be 1990 elejétől).

A magyar közvélemény azonban a szovjet erők teljes kivonását várja, és az ország semlegességében reménykedik, amelyet az új prágai kormány éppen meghozott döntése erősített meg. Prága ugyanis tárgyalásokat javasolt Moszkvának a Csehszlovákiában állomásozó szovjet csapatok teljes kivonására vonatkozóan. (A szovjet-csehszlovák tárgyalások január 15-én kezdődnek Prágában.)

4). Magyarország a külkereskedelmét továbbra is 45%-ban a KGST országaival bonyolítja, ebből a Szovjetunió 1/3-al részesedik (A Szovjetunió 50%-ban látja el olajjal, gázzal és szénnel, és 30%-ban elektromos árammal.). A rubel zóna országaival a kereskedelem csökken az OECD és az Európai Közösségek országai javára. A Szovjetunió azonban továbbra is az első kereskedelmi partnere Magyarországnak, de az eladás 31%-ról 25%-ra csökkent, míg a vásárlás 30%-ról 27%-ra. Az NSZK megerősítette a második helyét, Franciaország a növekedés ellenére is csak a 10. helyen találja magát, mint vásárló, és 11. helyen, mint eladó.

Szófiában a KGST összejövételén (1990. január 9-10.) Magyarország határozottan elítélte a csehszlovákoknak azon javaslatát, hogy függesszék fel a szervezet működését, és magyar részről ismételtén kérték, hogy a KGST-én belüli kereskedelem konvertibilis valutában történjen, és a bilaterális kereskedelem kiemelt helyre kerüljön. Eddig mintegy 700 vegyesvállalatot alapítottak a nyugati partnerekkel, és ez mintegy 364 millió dollár befektetést jelent. A privatizációs bevételek mintegy félmilliárd dollár bevételt jelentenek a kormány számára.

5). A magyar diplomácia egyre nagyobb aktivitást mutat:

- Az európai intézményekhez való közeledésben

- Az Európa Tanács kulturális egyezményéhez történő csatlakozás november 16-án, a hivatalos felvételi kérelem benyújtása, 1990 január végén történi, amikor - a következő közgyűlés alkalmával - Németh miniszterelnök bemutatja az országa gazdasági helyzetét .

- A kapcsolatok mélyítése az Európai Közösségekkel. 1988-ban kereskedelmi szerződést írtak alá.

- Bécs és Budapest kiválasztása a következő világlégiállítás helyszínéül.

- Szélesíti a politikai kapcsolatait (Bush elnök látogatása 1989 júliusában, Kohl kancellár látogatása 1989 decemberében, Olaszországgal, Ausztriával és Jugoszláviával történő négyoldalú együttműködés)

Kezdeményezéseket tesz:

- Dél-Korea irányába (1989. február 12-től a diplomáciai kapcsolatok felvételével).

- Japán irányába. A japán miniszterelnök (M. Kaifu) éppen most érkezett Budapestre, és bejelentette egy 1,8 milliárd dolláros segítség nyújtását Magyarországot és Lengyelországot számára. A Mitsubishi Magyarországra fog települni, és megalapítja az első személygépkocsi összeszerelő üzemét Kelet-Európában.

- A Vatikán hamarosan újrálétesíti az 1945-ben megszakított kapcsolatait, 1991-ben II. János Pál Magyarországra látogat.

- Dél-Afrika miniszterelnöke Pik Botha úr 1990. január 3-án látogatott Budapestre.

- Horn külügyminiszter 1990. január 7-10. között Izraelbe látogatott, a diplomáciai kapcsolatok 1989. szeptember 18-ai újrafelvétele után.

C. Bilaterális kapcsolatok

Az elmúlt 10 évben tett erőfeszítéseknek köszönhetően a politikai kapcsolataink megjavultak Magyarországgal (Kádár úr 1978-as és 1984-es párizsi látogatása, a Köztársasági elnök 1982-es, a miniszterelnök 1983-as budapesti útja, amit számos látogatás követett, amelyből öt (Dumas, Rausch, Delabarre, Joxe, Curien) 1989-ben realizálódott). Trianon emléke - úgy tűnik - mostanra elhalványult, de a magyarok - szemben a lengyelekkel és a románokkal - kételkednek abban, hogy a figyelmünket ismételtén az irányukba fordítjuk.

A tárgyalópartnereink rettegnek attól, hogy a politikai kapcsolataink megfelelő színvonalát nem követi az üzletberek érdekklődése, akiket meglehetősen félénknek tartanak. Ez igaz, de kereskedelmi kapcsolataink 3-ról 4 milliárd frankra növekedtek 1989-ban, és eddig 25 vegyesvállalatot hoztunk létre, amelyek száma - a bankjainkkal együtt - hamarosan 35-re növekszik Budapesten.

Végül pedig meg kell említeni, hogy a kulturális, tudományos és technikai együttműködésünk megfelelően alakult, a vegyesvállalatok megfelelő háttérrel jelentenek ehhez (irányítás, információ, banki háttér), de a velük szembeni elvárás meglehetősen nagy. Emlékezzünk Németh úrnak a Köztársaság Elnökének írt levelére, amelyben a budapesti Francia Gimnázium megnyitását kérte.

II. Lehetséges tárgyalási témák

A. Magyarország: politikai és gazdasági helyzet

A politikai bizonytalanság a választások előtt és a nehéz gazdasági helyzet.

- A külső adósság 20 milliárd dollár, amelynek egy főre eső aránya a legnagyobb Európában.

- Politikai keserűség : áremelkedés, az ártámogatások rendszerének megszüntetése, amelyet az 1989-es 190 milliárd forintról 90 milliárd forintra kívánja Németh úr csökkenteni 1990-ban, és már csak a legfontosabb költségeket vállalja: egészség, oktatás.

- A munkanélküliség megjelenése (jelenleg 20-25 ezer munkanélküli van az 5 millió aktív munkavállalóból, és ennek aránya Németh úr szerint 50 és 100 ezer között lesz 1990-ban.)

A Köztársasági Elnök úr tárgyalópartnerei arra töreksznek, hogy ismertessék a magyar politikai és gazdasági helyzetre vonatkozó elképzeléseiket, és egyértelműen ki kívánják nyilvánítni, hogy Magyarország továbbra is a reformok éllovasa kíván maradni, és nem szeretnék, hogy országukat Franciaország, az Európai Közösség és a 24-ek elfelejtsék:

- Miközben a többi kelet- és közép-európai állam követi őket a nemzetközi sajtóban (Csehszlovákia, NDK, Románia),
- és Gorbacsov úr egyre növekvő gazdasági nehézségekbe ütközik. A Szovjetunió bukása a magyarok reménye szerint nem jelentené a saját demokratikus átalakulásuk végét.
- Ebből a szempontból nézve a tárgyalópartnereink (elsődlegesen a hivatalosak) azon lesznek, hogy az Államfő támogatását megszerezzék.

A lehetséges kérdések:

A Köztársaság elnöke - amennyiben óhajta - az alábbi témák iránt érdeklődhet:

- Az új politikai egyensúly megteremtése Magyarországon.
- A Parlament jövőbeni szerepe.
- A Köztársasági elnök jövőbeni szerepe (jelenleg ez meglehetősen szimbolikus), a március 25-ei választások után új alkotmány lesz kidolgozva.
- A magyaroknak a saját jövőjükre vonatkozó jóslataik (Szürös ideiglenes köztársasági elnök az 1989-es történelmi év után a „a nehézségek általános növekedéséről” beszélt az újról üzenetében).
- A belpolitikai események következményei befolyással vannak Magyarországra és a Szovjetunióra, ill. a Varsói Szerződés és a KGST tagállamaival kialakítandó kapcsolatokra, (magyar-szovjet párt és kormánykapcsolatok átrendeződése, a magyar társadalom vitája az ország „semlegességéről”, a magyarok kritikája a KGST rossz működésére, és annak közvetlenül a gazdasági teljesítményt befolyásoló következményei miatt, a magyarok igénye arra vonatkozóan, hogy a KGST-en belüli kereskedelmet dollár árfolyamon folytassák. A magyar kormány 1990-re vonatkozó kereskedelmi terve a szocialista országok tekintetében 20%-os export- és 4%-os importcsökkenéssel számol. 1989-ben első alkalommal az OECD országok aránya meghaladta 45%-ot. Ezzel túllépték az összes KGST ország arányát.)

B. Változások a Szovjetunióban és Kelet-Közép-Európában

[popup title="[...]" format="Default click" activate="click" close text="A többi szocialista országgal foglalkozó elemzéseket nem közöljük.]

Románia: A Köztársaság Elnöke (és az államminiszter) kérdésekre számíthatnak a román változások miatt.

Miután a magyar kormány december 23-án az első között ismerte el a Nemzeti Frontot, arra törekszik, hogy Románia irányába egy olyan politikát folytasson, amely

- tiszteletben tartja Románia területi egységét és szuverenitását,
- megvédi a magyar kisebbség jogait, és
- segít Romániának az ország újjászervezésében.

Budapest szeretné újrainyitni kolozsvári főkonzulátusát és egy kulturális intézetet is nyitni, amelyet egy 15 éve megkötött magyar-román megegyezés tesz lehetővé.

Érdemes lenne utalni arra, hogy.

- A románok saját magukat is úgy értékelik, hogy országuk helyzete „komplikált és instabil” maradt, az elsődleges probléma számukra az, hogy hogyan teremtsenek közbizalmat.
- A gazdasági helyzet nagyon nehéz, túltervezett ipar, a valóságban nem - csak a statisztikában létező - eszközök, az élelmiszer és a fűtés kérdései elsődlegességet élveznek. A Szovjetunió - minden akarata ellenére - nem képes növelni az ellátásukat a gázvezetékén.
- A külpolitikában Románia arra törekszik, hogy nyisson a világ felé, és bizonyos egyensúlyt tartson fenn a szomszédaival, hogy a fejlődés „baráti és kölcsönösen hasznos” legyen.

[...]

D. Európa jövője

Magyarország egy évvel ezelőtt fejtette ki azon félelmeit, hogy az Európai Közösség egy „gazdasági erőközpontot” hozna létre, amelynek létrejötte új megosztottságot eredményezne Európában.

A keleti demokratikus változások és az a szolidaritás, amit a Közösség és tagállamai Magyarországra felé mutatnak, eloszlatják a félelmeket, mint ahogy a *tizenkettek és Magyarország között kialakult dialógus is*. (első miniszteri találkozók Bécsben, Dumas [külügyminiszter] úr és a magyar és lengyel partnerei megbeszélései New Yorkban, aki egyben a Közösség elnöki posztját is betöltötte.)

Az „európai konföderáció” gondolata, amelyet az Elnök úr az újról üzenetében fogalmazott meg, komoly érdeklődést váltott ki és számos kérdés várható a tárgyalópartnerek részéről.

[...]

Bilaterális kérdések

A magyarok aggódnak amiatt, hogy a kelet-európai konkurencia megerősödik, és emiatt szeretnék, hogy minden szinten intenzív és rendszeres váljanak a kapcsolataink.

[...]

Jelzet: AMAE (Archives de Ministère des Affaires Etrangères) Série Europe, Sous série Hongrie, Politique étrangère (1986-1990), Carton 6341. Visite d'état de Monsieur le Président de la République en Hongrie (18-19 janvier 1990), Dossier de Synthèse. Paris, le 12 janvier 1990. p. 1-20.

Thomas Schreiber visszaemlékezése François Mitterrand elnök második budapesti útjáról (1990. január 18-19)

1989 őszén egymást követték a szétesőben lévő szovjet tömböt érintő események. Ez nyilvánvaló okokból hatással volt a térséget érintő francia külpolitikára, így a Párizs és Budapest közötti, egyébként már évek óta örövendetesen fejlődő viszony még kedvezőbb alakulására. November végén már tudomásom volt arról, hogy a Magyarország iránt kimondottan rokonszenven tanúsító François Mitterrand elnök 1982 júliusában tett első látogatását követően „rövidesen” ismét Budapestre készül. De ezt a „másik oldalon” is megéreztek; nem csupán a hozzáférhető diplomáciai anyagokból tudjuk miszerint a hivatalos magyar vezetés, a „reformkommunista” Németh Miklós, Horn Gyula, valamint Pozsgay Imre (hogy csupán e három, akkor meghatározó szerepet játszó politikust említsek) céljai közé tartozott a kétoldali kapcsolatok fejlesztése. Ennek keretében nyitott többek között a hivatalos Budapest a franciaországi magyar emigráció felé.

1990 január első napjaiban Romániában - véleményem szerint - valójában nem történt még igazi rendszerváltozás, mintha csak átfestették volna a cégtáblát: a Ceausescu-házaspár gyors kivégzését megelőző komédia nem volt más mint a „bírók” önmagukon végrehajtott szerezmenmosdatási kísérlete. Viszont Magyarországon, ahol a forradalom évfordulóján, 1989. október 23-án, megszületett a harmadik Magyar Köztársaság, más volt a helyzet.

1990. január 18-án délelőtt 11 órakor François Mitterrand (akit elkísért a kormány négy tagja, köztük három államminiszter valamint tizenhat vezető beosztásban lévő funkcionárius) különgépe leszállt a Ferihegyi repülőtérre. Az államfő megisztalt azzal, hogy ezúttal nem újságírói minőségben, hanem a Francia

Köztársaság elnökének személyes meghívottjaként utazhattam szülővárosomba. A hivatalos látogatás első napján az elnöki küldöttség tagjai a köztársasági elnökség főtitkárnak kérésére „gondosan kiválogatott” magyar politikai személyiségeket hívtak meg ebédre. Rám - természetesen nem véletlenül - Antall Józsefet „osztották ki” hiszen 1989 folyamán több ízben alkalmam volt találkozni Vele, és akit Párizsban sokan Magyarország „virtuális” miniszterelnökének tekintettek... Ezúttal a Hilton Szállóba éttermében találkoztunk és a kitűnő ebéd alatt sokat beszélünk a francia-magyar kapcsolatokról. Antall József szenvedéllyel beszélt, hogy mennyire fontosnak tartja Franciaország a jelenleginél jóval érezhetőbb jelenlétét a közép-európai térségben. Különben - ezt többször ismételte - akarva-akaratlanul „mi magyarok is a németek átölelése karjai közé kerülünk”.

Ami szerinte nem volna ajánlatos még akkor sem, ha egyébként a németek barátaink és szövetségeseink, akikkel jó viszonyban akarunk lenni. „De a jóból is megárt a sok”. Antall kesernyés humorral (amit egyébként nem egyszer tapasztaltam Nála) panaszkodott, és itt volna az ideje, hogy ne maradjon egyoldalú a Franciaország irányában - mindennekeelőtt a francia kultúrát méltán csodáló értelmiségiek által tanúsított - rokonszenv.

Természetesen szóba került Trianon. Antall nyomatékosan hangsúlyozta, nem az igazságtalan határok erőszakos megváltoztatása a cél, hanem az emberi jogok tiszteletben tartásának lehetővé tétele a születő Európában, ahova a demokratikussá váló Magyarország tartozni kíván. A délután folyamán François Mitterrand majd a Béla király-úti Résidence des Hôtes-ban egy órán keresztül beszélgetett Antall Józseffel, úgyszólván, mint, a Magyar Demokrata Fórum elnökével (később fogadta Nyers Rezsőt, a Magyar Szocialista Párt elnökét) majd este zajlott le a parlamenti díszvacsora. A francia köztársasági elnök pohárköszöntőjében kiemelte: „Magyarország az elsők között kívánta a változást (hogy a szabadság visszanyerje jogait) régóta készült rá és az elsők között cselekedett is, amikor elhatározta az emberi mozgásszabadság elvének az átültetését a gyakorlatba” (utalása a határnyitásra). A pohárköszöntő végén Mitterrand emlékeztetett arra, hogy a XVII. században és a Felvilágosodás századának az elején Franciaország igen lelkesedett Magyarországról; Montesquieu meglátogatta, Voltaire ismertette, „és a feltételek most együtt vannak egy ilyen régi érdeklődés újabb kibontakozására, egy évszázados barátság újraéledésére”.

Könnyen „dekódolható”, gondosan megválasztott diplomatikus utalások, amire a pohárköszöntő kiválóan alkalmas...

Másnap, tehát január 19-én a francia köztársasági elnök a Béla-király úti rezidencián a hivatalos protokoll-program szerint „a politikai pártok képviselőivel” reggelizett. Ezen, élükön Antall Józseffel, a hivatalosan már nem illegális, de a parlamentben még nem képviselt ellenzéki erők vezetői vettek részt. Mivel a budapesti utat előzően tartott belső tájékoztatót részt vettem, jól tudtam, hogy francia részről felkészülnek az ellenzéki politikusokkal való találkozóra. Ezen pedig nyilvánvalóan szóba kerül a határon túli magyar kisebbségek kérdése, amelyet a Quai d'Orsay szakértői igen jól ismertek és erről természetesen rendszeresen tájékoztatták Mitterrand elnököt.

Ennek tudatában a fentebb említett ebédem arra bízottam Antall Józsefet, hogy a francia államfőnek tegyen fel minden kérdést éppen Trianonnal kapcsolatosan.

François Mitterrand budapesti látogatása második napjának programja igen zsúfolt volt. Az ellenzéki pártok - lényegében az MDF - vezetőivel elfogyasztott reggelit követően az elnök kihallgatáson (núansz!) fogadta Pozsgay Imre államminisztert, koszorút helyezett el Nagy Imre sírján, majd látogatást tett a Kőlcsey Ferenc gimnázium francia-tagozatában. A Váci utcában tett rövid sétát követően zajlott le a francia fogadás a Kossuth Lajos-téri Néprajzi Múzeumban. Ebéd a Hungária-kávéházban, értelmiségi személyiségek társaságában, majd a budai püspöki [érseki] palotában a találkozó Paskai László bíborossal.

Négy óraker kezdődött a Mitterrand látogatást befejező nemzetközi sajtóértekezlet, amelyet Szűrös Mátyás ideiglenes köztársasági elnökkel tartott a Tudományos Akadémia dísztermében.

Túlzás nélkül merem állítani, hogy a sajtóértekezleten „diplomáciai bomba” robbant. A Francia Köztársaság elnöke „Magyarország számára különösen fájdalmasnak” nevezte a nemzeti kisebbség kérdését, mivel az országot, tette hozzá, „mindkét világháború után megfosztották területének kétharmadától”. Francia államfő szájából hasonló kijelentés még sohasem hangzott el. Mitterrand szavai világszerte nagy feltűnést keltenek. Az új román kormány alig három héttel a bukaresti palotaforradalom után felháborodottan tiltakozott Horn Gyula külügyminiszternek küldött jegyzékében. Azt állítva, hogy a francia elnök szavai ellentétesek a helsinki záródokumentumnak a határok sérthetlenségére vonatkozó rendelkezéseivel. Francia részről - így Hubert Vedrine, az Elysée szóvivője, később főtitkára, majd francia külügyminiszter visszautasította a képtelen vádaskodást. „Bukarest egyszerűen kiforgatta az elnök nyilatkozatát” fejtegette Vedrine. Az államfő az emberi jogok tiszteletben tartásáról beszélt, éppen azt fejtegette, hogy egy kisebbségi státusz létrejövetele tenné lehetővé sok vitás és fájdalmas probléma békés megoldását a határok megváltoztatása nélkül.

Címkék:

[François Mitterrand](#) ^[2]

[Helmut Kohl](#) ^[3]

[Quai d'Orsay](#) ^[4]

[Grósz Károly](#) ^[5]

Kiadás: 9. évfolyam (2009) 3. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/francois_mitterrand_elnok_masodik_budapesti_utja__1990._januar_1819..html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/francois_mitterrand_elnok_masodik_budapesti_utja__1990._januar_1819..html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/francois-mitterrand>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/helmut-kohl>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/quai-dorsay>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/grosz-karoly>